

ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОХОВІД І ВИТРАТ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті окреслено проблеми обліку витрат і доходів вітчизняного підприємства, розкрито сучасний стан цього ключового напрямку обліку, з'ясовано перспективи вирішення проблем обліку витрат і доходів підприємства.

Ключові слова : доходи, витрати, бухгалтерський облік, проблема, «тіньові доходи», «тіньові витрати», витратно – дохідна політика.

В статті обозначены проблемы учета расходов и доходов отечественного предприятия, раскрыто современное состояние этого ключевого направления учета, выяснены перспективы решения проблем учета расходов и доходов предприятия.

Ключевые слова: доходы, расходы, бухгалтерский учет, проблема, «теневые доходы», «теневые расходы», расходно-доходная политика.

The article outlined the problem of the cost and income of domestic companies disclosed the current status of this key trend of accounting problems and noticed the prospects of the cost and revenue of the company.

Key words: revenue, costs, accounting, revenue and costs policy.

Постановка завдання. Облік витрат і доходів підприємства постійно розвивається й поліпшується у зв'язку із удосконаленням комп'ютерної техніки і комунікаційного середовища, методології й організації бухгалтерського обліку як основного інформаційного джерела про витрати та доходи підприємства.

Мета статті з'ясувати, які саме проблеми обліку витрат і доходів нині існують у вітчизняних підприємствах, у чому їхня суть, хто й у який спосіб ці проблеми зможе частково або повністю вирішити в умовах функціонуючого в Україні підприємства, зробити відповідні висновки та подати пропозиції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням обліку витрат і доходів підприємства приділяли достатньо уваги як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-обліковці, а також практики. Проте ці питання настільки широкі, що були й залишаються актуальними для багатьох наукових пошуків. Питання, пов'язані з проблемами обліку витрат і доходів підприємства та перспективами їх вирішення в Україні, знайшли певне відображення у роботах І. Білоусової, М. Чумаченка, С. Голова, С. Деньги, З. Задорожного, В. Ластовецького, Т. Маренич, С. Михалевич, В. Московського, Т. Сльозко та інших вітчизняних учених-економістів.

У цих публікаціях висвітлено економічні категорії доходів і витрат, проблемні аспекти класифікації витрат і доходів підприємств, питання обліку матеріальних витрат та доходів від операційної діяльності і шляхи їх вирішення, вказано на необхідність розширення кола використовуваних методів калькулювання виробничих витрат щодо галузевих особливостей і

запровадження для всіх підприємств обов'язкового калькулювання собівартості продукції за повними витратами за всією номенклатурою виробів. Триває гостра дискусія щодо доцільності застосування в економічній роботі підприємства П(С)БО 16 «Витрати», запропоновано вдосконалену методику обліку й контролю витрат, здійснено класифікацію методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) із урахуванням структури управління й технології виробництва,

Виділення невирішених проблем вітчизняного обліку. До загальних проблем вітчизняного обліку можна віднести такі: теоретичні, методологічні, технологічні, організаційні, кадрові, фінансові, масштабні, рівневі тощо.

Теоретичні - це проблеми обліку, що стосуються загальнооблікових питань, термінів, предмета й методу бухгалтерського обліку, обліку господарських процесів, плану рахунків і його побудови, вітчизняних положень (стандартів) і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Методологічні - проблеми, пов'язані із розробкою, вибором і застосуванням методів бухгалтерського обліку. Йдеться про методи нарахування амортизації, оцінки інвестицій, оцінки вибуття запасів, обліку витрат, порядок визначення курсових різниць тощо.

Технологічні - проблеми, що належать до сукупності способів і форм забезпечення вибору щодо ведення бухгалтерського обліку й отримання його як цілісної функціональної системи. До технологічних проблем обліку відносять форми бухгалтерського обліку, план рахунків, систему первинних носіїв інформації облікових реєстрів і форм різних видів звітності.

Організаційні - проблеми, що стосуються практичного втілення в чинну систему обліку теоретичних, методологічних і технологічних його досягнень, а також досягнень у галузі комп'ютерної техніки та зв'язку. До організаційних належать проблеми, пов'язані із формуванням достатнього обсягу й своєчасністю отримання корисної для користувачів інформації, управлінням документооборотом, працею бухгалтерів, обліковців.

Кадрові - проблеми щодо підготовки, перепідготовки фахівців, рівнів культури і моралі, ступеня компетентності, рівня освіти, розстановки й переміщення кадрів та їх оплати, матеріального заохочення, режиму праці.

Фінансові - проблеми, пов'язані із фінансуванням для підтримки досягнутого рівня бухгалтерського обліку, його динамічного розвитку й поступового поліпшення. До цих проблем можна віднести проблеми величини, термінів та джерел оплати за виконання обліково-звітних робіт, придбані бланки, форм первинних документів, за передплату спеціалізованих бухгалтерських журналів, газет, придбану комп'ютерну техніку.

Масштабні - проблеми, які виникають залежно від того, в яких масштабах (світових, державних, галузевих) ведуть облікову політику або здійснюють заходи із стандартизації облікових процесів.

Рівневі - проблеми, пов'язані із рівнями управління підприємством, групою підприємств, тобто облікові проблеми, які доводиться вирішувати вищій, середній та нижчій ланкам управління або для цих ланок управління.

Виклад основного матеріалу. Основною проблемою обліку витрат і доходів підприємства в Україні, є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Ця проблема досить багатопланова, надзвичайно складна й стосується всього нашого суспільного ладу, особливо системи влади, системи оподаткування й тіньового сегмента економіки.

Нині переважна більшість вітчизняних підприємств відображує власні витрати і доходи неповністю. На нашу думку, рівень невідображення доходів коливається від 30 до 70%, а витрат - від 10 до 50%, тобто витрати відображують більш повно, ніж доходи. Це пов'язано з тим, що витрати важче приховати, адже їх легше проконтролювати, ніж доходи. Найбільший відсоток витрат, що залишається поза обліком, належить до витрат на оплату праці, тому немає нічого дивного, що в науковому обігу з'явився термін «тіньова зарплата». Джерелом коштів для покриття такої заробітної плати виступають «тіньові доходи».

З доходів підприємства насамперед знижується виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), внаслідок чого значно звужується база для оподаткування підприємств податком на додану вартість.

Наступною є проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати й доходи підприємства. Інформація потрібна індивідуальному споживачу в певну мить для вирішення конкретного управлінського завдання. Якщо споживач інформації протягом короткого проміжку часу отримує необхідну йому інформацію у достатньому обсязі, який його цікавить, то проблеми забезпечення максимальної оперативності інформації для нього будуть вирішені. Для забезпечення достатньої аналітичності інформації її потрібно завчасно перевірити щодо відповідності сучасним вимогам: порівнянності, однозначності тлумачення, достовірності, дохідливості й доречності.

Третьою проблемою обліку витрат і доходів підприємства є проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами й доходами підприємства. Така інформаційна база вкрай необхідна Україні, адже, матеріаломісткість вітчизняної продукції у два-три рази вища, ніж у країнах Заходу. Це може, попри всі інші чинники, означати, що в нашій державі вагома частка списаних на витрати виробництва матеріальних цінностей розкрадається чи насправді використовується на виробництво тіньової продукції. Тіньові витрати нині є основним каталізатором для формування тіньових доходів. Якщо вдасться створити в Україні єдину інформаційну загальнодержавну базу норм і нормативів, то на її основі можна буде розвивати галузеві й відомчі норми та нормативи.

Ще однією важливою проблемою обліку витрат і доходів підприємства є проблема встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їхньої ролі у скороченні необґрунтованих витрат й зростанні поточних доходів підприємства. Кожному підприємству доцільно на початку року

провести оцінку власних потреб і фінансово-кредитних можливостей щодо придбання або оренди комп'ютерної, організаційної техніки або відмовитися від неї, віддавши перевагу у веденні обліку залученому на договірній основі приватному професійному бухгалтеру спеціалізованої приватної фірми за гідну оплату виконаних ним обліково-звітних робіт.

Наступною проблемою обліку витрат і доходів є проблема рівня відповідності обліково-контрольної системи підприємства щодо його витрат і доходів чинному законодавству з обліку та контролю й меті та завданням самого підприємства. Йдеться про те, що цю проблему підприємство вирішує тією мірою, до якої її потенційно може й хоче вирішити головний бухгалтер підприємства, адже головний бухгалтер - саме та посадова особа, від якого залежать ефективність і якість облікової системи підприємства. Сьогодні, в умовах нормативно-правового валу, головний бухгалтер підприємства має володіти повною і вичерпною інформацією про нові нормативно правові акти України, вміти порівнювати, аналізувати, об'єктивно оцінювати, надавати пропозиції та грамотно реалізувати ці акти на практиці із урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Довгострокова витратно-дохідна політика підприємства має враховувати, що людські ресурси підприємства - це основні витратнодоцільні й дохідноінформуючі чинники його господарсько-фінансової діяльності. Під витратно-дохідною політикою підприємства слід розуміти політику, спрямовану на мінімізацію своїх витрат і максимізацію власних доходів за умови дотримання основних постулатів розвитку національної економіки та реалістичного прогнозу глобальних тенденцій.

Проблема матеріально-технічного й організаційного забезпечення полягає в тому, наскільки достатньо підприємство забезпечене сучасними матеріально-технічними засобами (комп'ютерною та іншою обчислювальною технікою, засобами комунікації) і який рівень організації та ефективності ведення первинного та зведеного обліку, внутрішньофірмового контролю.

Висновки й перспективи. До загальних проблем вітчизняного обліку, можна віднести такі: теоретичні, методологічні, технологічні, організаційні, кадрові, фінансові, масштабні, рівневі. Серед основних проблем обліку витрат і доходів підприємства в Україні є такі проблеми: повноти та своєчасності відображення в системі обліку витрат і доходів підприємства; забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати й доходи підприємства; створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку й контролю за витратами та доходами підприємства; встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їхньої ролі у скороченні витрат і зростанні доходів підприємства; рівня відповідності обліково-контрольної системи підприємства щодо його витрат і доходів чинним нормативно-правовим актам України з обліку та контролю; матеріально-технічного та організаційного забезпечення ведення обліку витрат і доходів підприємства.

Перспективи подальших досліджень проблеми обліку витрат і доходів підприємства дуже широкі і впродовж багатьох років викликатимуть жвавий інтерес у вчених-економістів із урахуванням розмірів і форм власності підприємств, видів економічної діяльності, системи оподаткування, організаційно-правових форм.

Література

1. Чумаченко М., Білоусова І. Економічна робота на підприємстві та П(С)БО 16 «Витрати» [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 3.
2. Голов С. Чи перешкоджає П(С)БО16 «Витрати» економічній роботі на підприємстві? [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 5.
3. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 12.
4. Михалевич С. Проблеми обліку транспортно-заготівельних витрат та шляхи їх вирішення [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 3.
5. Моссаковський В. Про управлінський облік [Текст] // Бухгалтерський облік і аудит. - 2006. - № 10.

У науковий обіг доцільно ввести поняття «витратно-дохідна політика підприємства». Це дасть змогу краще зрозуміти, яких заходів конкретно вживає підприємство для скорочення витрат та збільшення доходу.